

ARBEIDSRETTEN

Opphavsrett – krav om samtykke ved opptak av skuespillerprestasjoner

Spørsmålet i saken var om bruk av stemmeopptak som ble gjort i forbindelse med forestillingen «Frida» krevde samtykke fra skuespillerne. Stemmeopptakene ble brukt i teaterforestillingen da den ble spilt på Hålogaland Teater og senere på turné. Etter Teateroverenskomsten punkt 2.1.7.2 er det krav om samtykke fra skuespillerne ved opptak og fremføring av hele eller deler av en forestilling. Skuespillerforbundet anførte at punkt 2.1.7.2 omfattet bruken i «Frida». Partene var enige om at stemmeopptak omfattes av skuespillernes arbeidsplikt. Arbeidsretten tok utgangspunkt i den ulovfestede regelen om overdragelse av opphavsrettigheter i arbeidsforhold, den såkalte arbeidsgiverregelen. Hovedregelen etter denne er at arbeidsgiver overtar opphavsrettigheter skapt i arbeidsforhold, hvis ikke annet er avtalt. Arbeidsretten tolket bestemmelsen i tråd med ordlyden og kom til at krav om samtykke etter punkt 2.1.7.2 gjelder sekundær benyttelse av opptak av skuespillerprestasjoner utover fremvisning i teatersalen eller annet spillested. Det var ingenting i tariffhistorien eller i annen dokumentasjon som tilsa at bestemmelsen var ment å skulle ha en generell anvendelse, utover det som følger av ordlyden. Krav om samtykke gjaldt derfor ikke for forestillingen «Frida».

Dom 24. juni 2026 i

sak nr. 25/40, AR-2026-20

**Norsk Skuespillerforbund (advokat Hans Marius Graasvold, rettslig medhjelper
advokat Stine Borg Tofteng)**

mot

**1. Arbeidsgiverforeningen Spekter 2. Hålogaland Teater (advokat Margrethe Meder,
rettslig medhjelper advokat Hannah Osberg Andresen)**

*Dommere: Tron Løkken Sundet, Eli Mette Jarbo, Marit B. Frogner, Tor-Arne Solbakken,
Randi Johanne Løvland, Roger Hansen, Cathrine Cruse Hennig*

- (1) Saken gjelder spørsmål om stemmeopptak av skuespillere til bruk i forestilling krever samtykke fra skuespillerne i henhold til Teateroverenskomsten punkt 2.1.7.2.
- (2) **Sakens tariffrettslige ramme**
- (3) Norsk Skuespillerforbund (NSF) og Arbeidsgiverforeningen Spekter (Spekter) er bundet av Teateroverenskomsten 2024–2026 inngått mellom Spekter og NSF og Norske Dansekunstnere (Teateroverenskomsten). Teateroverenskomsten består av

hovedavtalen mellom Spekter og LO og overenskomsten del B som forhandles mellom Spekter og arbeidstakerorganisasjonene. Overenskomsten har fellesbestemmelser og særbestemmelser for henholdsvis NSF og Norske Dansekunstnere.

- (4) Teatrene ble tilsluttet NAVO, nå Spekter, i 1998. Spekter overtok forhandlingsansvaret for overenskomsten i 2014, jf. AR-2017-14 *Søndagsforestilling* avsnitt 3 og 4. Teateroverenskomsten er en bransjeavtale som gjelder for 21 teatre.
- (5) Punkt 2.1.7 i overenskomsten er en særbestemmelse for NSF om arbeidets omfang, og lyder:

«2.1.7.1 Skuespilleren plikter å motta, innstudere og etter beste evne utføre de skuespilleroppgaver som teatret bestemmer.

Skuespillerens arbeidsoppgaver skal fremgå av tilsettingskontrakten.

Skuespilleren kan benyttes som statist/korist så lenge dette kommer i tillegg til en på forhånd klart definert rolle, og så lenge dette ikke er til hinder for en forsvarlig utføring av rollen. Skuespilleren kan ikke pålegges å utelukkende medvirke som statist/korist.

Dersom skuespilleren utelukkende skal medvirke som statist eller korist, skal det i hvert enkelt tilfelle inngås lokal avtale mellom partene.

Medvirkning i oppsetning hvor forestillingen ikke baseres på et manuskript, men blir til f.eks. som resultat av et gruppearbeid, skal være frivillig fra skuespillerens side.

Teatret kan ikke kreve at skuespilleren skal utføre roller som medfører nakenscener.

Den enkelte skuespiller kan ikke pålegges å prøve på forskjellige stykker samme dag.

Ved fastsetting av godtgjøring nyttes B-regulativet.

2.1.7.2 Opptak og fremføring av forestilling eller deler av denne gjennom fjernsyn, film, videogram eller annen form for produksjon eller distribusjon, kan bare skje med den enkelte skuespillers samtykke.

Denne bestemmelsen gjelder dog ikke for fremføring av deler av forestillingen i fjernsyn når fremføringen må ses som et ledd i dekningen av nyhetsstoff.

Regler for medvirkning i PR- og markedsføringstiltak avtales lokalt.

Dersom en av partene krever det skal sentrale organisasjoner konsulteres.

For øvrig plikter skuespilleren i sin engasjementstid og innenfor den regulære arbeidstid å medvirke ved lyd- og billedopptak av teatrets forestillinger til arkivering (dokumentasjon). Opptaksforhold, anvendelse av opptakene m.v. skal reguleres nærmere i egen avtale mellom Spekter og Norsk Skuespillerforbund.»

(6) **Nærmere om overenskomstforholdene**

- (7) Teateroverenskomsten har hatt bestemmelser med tilsvarende ordlyd som i gjeldende punkt 2.1.7.2, i hvert fall siden 1994–95. Forhandlinger om avtalen fra 1994–95 ble etter det opplyste gjennomført direkte mellom daværende forbundsleder i NSF og direktør i De norske teatres forening. Det er lite dokumentasjon om tilblivelsen av bestemmelsen. Ifølge vitneforklaring fra daværende forbundsleder i NSF hadde bestemmelsen sitt utgangspunkt i

åndsverkslovgivningen. Da avtalen ble inngått var det først og fremst opptak av forestillinger for visninger i NRK og senere kommersielle fjernsynsaktører man hadde i tankene, men ifølge vitnet skulle bestemmelsen omfatte alle opptak av skuespillerprestasjoner.

- (8) Fra 1994–95 og frem til dagens bestemmelse er det tatt enkelte initiativer for å se nærmere på spørsmål knyttet til digitale produksjoner og videreutnyttelse av opptak av teaterproduksjoner, men uten at dette har ført til endringer i overenskomsten. Frem til tvisten knyttet til «Den glemte forbrytelsen» i 2023, jf. nedenfor i avsnitt 13, har det ikke vært protokollert diskusjoner og spørsmål mellom partene om punkt 2.1.7.2.

(9) **Bakgrunnen for saken**

- (10) Tvisten oppsto ved Hålogaland Teater i forbindelse med oppsetning av teaterstykket «Frida». I forestillingen ble det, i tillegg til skuespillere på scenen, brukt forhåndsinnspilte stemmer. Publikum ble utstyrt med hodetelefoner hvor stemmene ble spilt av underveis i stykket. På Hålogaland Teaters hjemmeside ble forestillingen beskrevet slik:

«Frida spilles i vår prøvesal og du som publikum skal ikke bare sitte stille, men være en aktiv deltaker i forestillingen. Med høretelefoner på får du sammen med Frida være med å tegne, trene, danse og lage til fest. De gangene vi sitter stille er det på puter på gulvet, det er ingen stoler inne i salen. Derfor sier vi at Frida passer for mennesker over 10 år og voksne som fortsatt kan leke.»

- (11) Stykket ble satt opp i samarbeid mellom Hålogaland Teater og KATMA, som er et scenekunstkompani som lager forestillinger for barn og unge. Hålogaland Teater var ansvarlig for stemmeopptakene, mens teateret og KATMA stilte med egne, fysiske skuespillere til sine respektive forestillinger. Fire skuespillere fra teateret leste inn stemmer til forestillingen. I tillegg leste teatersjefen og noen barn inn stemmer, og en artist engasjert av KATMA spilte inn en sang. På scenen deltok tre skuespillere.
- (12) Forestillingen ble spilt på Hålogaland Teater fra 14. mars 2024 til 26. april 2024. Skuespillere fra Hålogaland Teater spilte på premieren, mens skuespillere fra KATMA spilte enkelte av de øvrige forestillingene i spilleperioden. Etter endt spilleperiode på Hålogaland Teater reiste forestillingen på turné i regi av KATMA. Det var bare skuespillere fra KATMA som deltok på turnéen. Stemmeopptakene var

de samme som ble brukt i spilleperioden på Hålogaland Teater. KATMA spilte også forestillingen i forbindelse med Hedda-dagene i 2025.

- (13) I 2023 var det en tvist ved Hålogaland Teater i forbindelse med forestillingen «Den glemte forbrytelsen». Forestillingen var en lydforestilling som ble gjort tilgjengelig for publikum via en egen app. Brukeren kunne oppsøke fysiske steder i Tromsø og lytte til fortellinger, se på bilder mm., knyttet til de ulike stedene. Det ble tatt ut stevning for Arbeidsretten med påstand om at slik bruk av opptak og visning av forestillingen forutsatte samtykke etter Teateroverenskomsten punkt 2.1.7.2, og at det utløste et vederlagskrav. Partene lokalt (Hålogaland Teater og NSF) inngikk forlik som innebar enighet om at overenskomsten punkt 2.1.7.2 kom til anvendelse og at opptak og visning krevde samtykke fra skuespillerne. Skuespillerne ble gitt et tilleggsvederlag. I protokoll mellom de sentrale partene, Spekter og NSF, fremgikk at «[d]e sentrale parter konstaterer og forholder seg til at det er oppnådd enighet» mellom de lokale partene, men protokollen har utover det ingen merknader til tvisten.
- (14) Skuespillerne ved Hålogaland Teater ba i e-post 11. desember 2023 om bistand fra NSF for å inngå en avtale også for forestillingen «Frida». Dette førte til at det ble holdt et drøftingsmøte mellom partene, men uten at skuespillerne og teateret kom til enighet. Av referatet fra møtet fremkommer blant annet:

«NSF mener innspilling av stemmer er omfattet av overenskomstens punkt 2.1.7.2, og at det derfor kreves samtykke fra de skuespillerne om skal spille inn stemmer og som ikke medvirker på scenen i forestillinga.

Teatret mener punkt 2.1.7.2 i overenskomsten handler om opptak og fremføring av forestillingen eller deler av denne til bruk for annen type produksjon og distribusjon enn den sceniske framføringen. Frida er en scenisk produksjon. Den finner sted på en scene til et gitt tidspunkt, og publikum må løse billett. Innspilling av stemmer /voice over har som et kunstnerisk virkemiddel også vært helt vanlig ved teatret over mange år, uten at det tidligere har vært hevdet at overenskomstens punkt 2.1. 7 .2 kommer til anvendelse. På bakgrunn av dette mener teatret at innspilling av stemmer/voice over i en scenisk produksjon ikke er omfattet av overenskomstens punkt 2.1.7.2.»

- (15) NSF kontaktet Spekter, som avviste at punkt 2.1.7.2 kom til anvendelse, og det ble innkalt til tvistemøte. I protokollen 19. juni 2024 ble det innledningsvis inntatt bakgrunnsinformasjon som ikke var del av tvistemøtet:

«Bakgrunnstema brakt inn av NSF i protokollen som ikke var tema på tvistemøte, men som partene har blitt enige om kan tilføyes:

NSF:

Fire skuespillere ansatt på Hålogaland Teater leser inn stemmer til forestillingen. I tillegg spiller teatersjefen inn en stemme, flere barn spiller inn stemmer og en artist engasjert av scenekunstkompaniet Katma synger inn en sang til bruk i forestillingen.

På scenen deltar tre skuespillere. To av skuespillene har ikke spilt inn en stemme til bruk i forestillingen, mens skuespilleren som har lest inn stemme til Frida Kahlo spiller rollen som Lucienne på scenen.

På prøvene forut for premieren deltar også en gruppe skuespillere engasjert av Katma. Disse skuespillerne spiller samme roller på scenen som skuespillerne fra Hålogaland Teater. Det er skuespillerne fra Hålogaland Teater som spiller premieren den 14. mars 2024, men skuespillerne fra Katma spiller enkelte av forestillingene på Hålogaland Teater i løpet av spilleperioden.

Kommentar Spekter:

På prøvene forut for premieren deltar også et annet lag med skuespillere engasjert av Hålogaland Teater. De to lagene spiller samme roller på scenen. Det er skuespillerne ansatt på åremålsavtaler hos Hålogaland Teater som spiller premieren 14. mars 2024. Det andre laget spiller enkelte av forestillingene på Hålogaland Teater i løpet av spilleperioden.

NSF:

Etter endt spilleperiode på Hålogaland Teater den 26. april 2024 reiser forestillingen på turne. Denne turnéen skjer i regi av Katma, og det er alene skuespillerne fra Katma som spiller forestillingene på turneen. Katma bruker de forhåndsinnspilte stemmene, herunder de som er gjort av skuespillerne fra Hålogaland Teater, i forestillingen. Katma skal også spille forestillingen i forbindelse med Hedda-dagene juni 2025.

Kommentar Spekter:

Etter endt spilleperiode på Hålogaland Teater den 26. april 2024 reiser forestillingen på turne. Denne turnéen er et samarbeid mellom Hålogaland Teater, Katma og Figurteateret i Nordland. Det er det andre laget, nå engasjert av Katma som spiller forestillingene på turneen. Forestillinga benytter fortsatt alle de forhåndsinnspilte stemmene. Forestillinga skal også spilles i forbindelse med Hedda-dagene juni 2025.»

(16) Partenes anførsler i tvistemøtet lød som følger:

«Spekters anførsler:

De aktuelle arbeidstakerne er ansatt som skuespillere ved Hålogaland teater. Skuespillerne er fast ansatt eller på åremålskontrakt, og er ikke ansatt for en bestemt forestilling eller en bestemt rolle. Det er arbeidsgiver som bestemmer hvilke forestillinger som skal settes opp og det er arbeidsgiver som bestemmer hvordan forestillingen skal settes opp. Arbeidsgiver velger også hvilken rolle skuespilleren skal ha, og arbeidstakeren plikter å rette seg etter regissørens instruksjoner for hvordan rollen skal tolkes og uttrykkes. Dette følger også uttrykkelig av Teateroverenskomsten, der det følger av punkt 2.1.7.1 at «([s]kuespilleren plikter å motta, innstudere og etter beste evne utføre de skuespilleroppgaver som teatret bestemmer.»

I ansettelsesavtalene til skuespillerne følger det videre eksplisitt at «[d]en ansatte plikter å rette seg etter Hålogaland Teaters instruksjoner og arbeidsreglement». Selv om dette også gjelder som et generelt utgangspunkt i arbeidsforhold, er det et uttrykk for at arbeidsgiver har stor frihet til å beslutte det nærmere innholdet i hva skuespilleren skal fremføre/formidle.

Etter Spekters vurdering innebærer dette at arbeidsgiver som utgangspunkt kan bestemme at skuespillernes arbeidskraft kan benyttes til «fortellerstemmer», herunder ved bruk av opptak. Når det gjelder opphavsretten, er den alminnelige regel og utgangspunktet at rettigheter som er nødvendige og rimelige for at ansettelsesavtalen skal nå sitt formål, overdras til arbeidsgiver. Dette gjelder uavhengig av om dette er regulert i ansettelsesavtalen. Prinsippet kommer til uttrykk blant annet i forarbeidsuttalelser, jf. Prop. 104 L (2016-2017) på side 251:

«Det gjeldende ulovfestede prinsipp i norsk rett går ut på at opphavsrett til verk skapt i arbeidsforhold, i mangel av annen avtale, anses overgått til arbeidsgiveren i den utstrekning det er nødvendig for at arbeidsforholdet skal nå sitt formål, og det dessuten er omfattet av arbeidstakerens oppgaver i arbeidsforholdet å skape slike verk, jf. Ot.prp.nr. 84 (1991-1992) s. 21. Det er altså akseptert at det skjer en overgang av opphavsrettslige beføyelser til

arbeidsgiver selv om det ikke foreligger en uttrykkelig avtale om dette. Arbeidsgiveren erverver opphavsretten så langt det er nødvendig eller rimelig for at arbeidsavtalen skal nå sitt formål, jf. NOU 1985:6 s. 16. Dette beror på en konkret vurdering og kan i noen tilfeller tilsi en helt begrenset rettighetsovergang, og i andre tilfeller innebære at opphavsretten anses overdratt i sin helhet til arbeidsgiveren.»

Som ansatt skuespiller på et teater er det nettopp skuespillernes oppgave å fremføre/formidle i forbindelse med forestillinger. Det er Spekters vurdering at skuespillerrollen inkluderer «fortellerstemmer», herunder ved bruk av opptak hvis det anses som den egnede uttrykksform. Etter de opphavsrettslige utgangspunktene, er disse verkene dermed forutsatt overført til arbeidsgiveren.

Bruken av opptaket av fortellerstemmene er også begrenset i tid og samsvarer med lengden på kontraktene til de som er på åremål. Det vil si til 31.12.2027.

Når det gjelder de særlige begrensningene NSF viser til i punkt 2.1.7.2 i Teateroverenskomsten, er det Spekters vurdering at de ikke kommer til anvendelse i denne situasjonen. Av bestemmelsen følger det:

«Opptak og fremføring av forestilling eller deler av denne gjennom fjernsyn, film, videogram eller annen form for produksjon eller distribusjon, kan bare skje med den enkelte skuespillers samtykke».

Felles for situasjonene bestemmelsen regulerer, er at det er snakk om produksjon eller distribusjon som ikke inngår i en teaterforestilling. Spekter mener det er naturlig å forstå bestemmelsen slik at den skal verne skuespillerne i tilfeller der en formidling av *forestilling eller deler av denne* brukes til noe annet enn en teaterforestilling, der opplevelsen for publikum skjer «her og nå». Det er ikke tilfellet i denne saken. Fremføringen *inngår* som et av flere elementer i teaterstykket og er tilknyttet teaterforestillingen, som for et publikum skjer «her og nå» på teatret.

På denne bakgrunn kan ikke Spekter se at arbeidsgivers styringsrett i dette tilfellet er begrenset av lov eller avtale. Det innebærer at det ikke kreves noen særskilt tilleggsavtale for å sette opp eller gjennomføre forestillingen Frida Kahlo.

NSFs anførsler:

Bruk av opptak av skuespilleres prestasjoner, herunder muntlige fremføringer, er åpenbart en opphavsrettslig relevant handling som forutsetter samtykke fra skuespilleren, jf. åvl. § 3 jf. § 16 femte ledd.

Det følger av punkt 2.1.7.2 i Teateroverenskomsten første ledd:

«Opptak og fremføring av forestilling eller deler av denne gjennom fjernsyn, film, videogram eller annen form for produksjon eller distribusjon, kan bare skje med den enkelte skuespillers samtykke».

Det følger således av både åndsverkloven og tariffavtalens bestemmelse om opphavsrett at bruk av opptak av hele - eller deler, slik tilfellet er i nærværende sak - forutsetter samtykke fra skuespiller. Slikt samtykke er ikke gitt.

Den generelle, ulovfestede arbeidsgiverregelen som Spekter viser til, gjelder kun som et utgangspunkt for de tilfeller hvor annet ikke er avtalt mellom partene. Dette er grunnleggende, og følger klart av juridisk teori knyttet til denne bestemmelsen. I nærværende sak er spørsmålet om bruk av ansatte skuespilleres opphavsrettslige vernede prestasjoner særskilt regulert, og Spekter kan da ikke kreve rettigheter utover det avtalen gir ved å vise til den generelle regelen.

Spekters tolkning av den aktuelle bestemmelsen har verken støtte i bestemmelsens ordlyd, praktisering eller tariffhistorie.»

- (17) NSF tok ut stevning for Arbeidsretten 17. desember 2025. Spekter innga tilsvaer 13. februar 2026. Hovedforhandling ble gjennomfoert 1. og 2. juni 2026. Tre partsrepresentanter og seks vitner avga forklaring. Det er fremlagt slik dokumentasjon som fremgaar av rettsboken.

(18) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**

(19) *Norsk Skuespillerforbund* har i korte trekk anført:

- (20) Tvisten gjelder forhåndsinnspilte stemmer som ble brukt i teaterstykket «Frida». På turné og på Hedda-dagene ble stykket spilt med skuespillere fra KATMA og de forhåndsinnspilte stemmene fra skuespillere fra Hålogaland Teater. KATMA må i denne sammenheng anses som en tredjepart. Allerede før «Frida» hadde premiere anførte skuespillerne fra Hålogaland Teater at innspilling og bruk av deres stemmer var omfattet av punkt 2.1.7.2 og dermed krevde samtykke.
- (21) Opphavsrett finnes i mange tariffavtaler og man må forholde seg til bakgrunnsretten ved fortolkningen av slike avtaler.
- (22) Etter åndsverkloven har en utøvende kunstner enerett til å disponere over utøverrettigheter. Rettighetene overdras ikke automatisk til arbeidsgiver. Teateret må få disse rettighetene overdratt til seg for å kunne disponere over dem. Lovens utgangspunkt er at et åndsverk alltid oppstår på kunstnerens hånd og at andres bruk av åndsverket krever samtykke, jf. åndsverkloven § 16 og § 68 andre ledd.
- (23) Teateroverenskomsten punkt 2.1.7.2 reflekterer åndsverklovens utgangspunkt. Punkt 2.1.7.2, sett i sammenheng med skuespillernes individuelle arbeidsavtaler, regulerer hvilke rettigheter som går over til arbeidsgiver og hvilke som krever samtykke fra skuespillerne. Opptak og fremføring av hele eller deler av en forestilling kan bare skje med den enkelte skuespillers samtykke. Alle former for opptak og bruk av opptak krever samtykke. Skuespillerne legger et sett med vernede bidrag inn i en forestilling. Alle enkeltlementene inngår som del av en forestilling.
- (24) Tariffbestemmelsen er generelt utformet. Det er ikke tvil om at den i utgangspunktet gjaldt transmisjon eller kringkasting, men den skiller ikke mellom ulike typer utøverprestasjoner, forestillinger eller presentasjoner. Hva som er overdratt er konkret angitt. Det som ikke står, er ikke overdratt.
- (25) Tariffhistorikken og tariffpraksis gir ingen holdepunkter for at rettighetene overføres til teateret. Tvisten om lydvandringen, «Den glemte forbrytelsen», reiste tilnærmet samme tariffrettslige spørsmål, og den tariff forståelsen partene la til grunn ved løsningen av den saken, må legges til grunn også i dette tilfellet.

- (26) Det er ikke overraskende at kunnskap om praksis ellers er sparsom. Det gjelder ingen formkrav for overdragelse av opphavsrett. I praksis skjer dette oftest stilltiende. Krav til samtykke handler om medbestemmelse og å kunne motsette seg noe. Det har stort sett ikke har vært problemer med å få samtykke fra skuespillerne.
- (27) Nye utnyttelsesformer kan ikke innfortolkes i tariffbestemmelsen selv om nye måter å utnytte rettigheter på kan ha utviklet seg til å bli en naturlig del av virksomheten, jf. åndsverksloven § 67 andre ledd. Rettighetene må uansett erverves gjennom forhandlinger og eventuelt endringer i tariffavtalen.
- (28) Verken styringsretten eller den opphavsrettslige arbeidsgiverregelen kan brukes til å overstyre inngåtte avtaler. Det er sikker rett at arbeidsgivers styringsrett skal utøves innenfor rammene av blant annet inngåtte avtaler og relevant lovgivning. Styringsretten er ikke i seg selv en tolkningsregel som gir anvisning på utvidende fortolkning av avtalebestemmelser. Den opphavsrettslige arbeidsgiverregelen innebærer at rettigheter overføres til arbeidsgiver i den grad det er nødvendig for at arbeidsforholdet skal nå sitt formål. Arbeidsgiverregelen er en tolkningsregel som gir anvisning på en begrenset overgang av rettigheter, dersom ikke annet er avtalt. I dette tilfellet følger det klart av tariffavtalen at rettighetene ikke er overført, og at det kreves samtykke.
- (29) Saksøkers påstand vil undergrave tariffavtalens regulering av opphavsrett. Også andre tariffavtaler med opphavsrettslig regulering vil kunne bli berørt av dette.
- (30) Det er nedlagt slik påstand:
- «Opptak og tilgjengeliggjøring av skuespillernes prestasjoner ved Hålogaland teater på produksjonen «Frida» forutsetter samtykke i henhold til Teateroverenskomsten pkt. 2.1.7.2.»
- (31) *Arbeidsgiverforeningen Spekter og Hålogaland Teater* har i korte trekk anført:
- (32) Spørsmålet i saken er om det etter Teateroverenskomsten gjelder krav til samtykke for opptakene og tilgjengeliggjøringen som ble gjort i forbindelse med produksjonen «Frida». Dette må løses på et tariffrettslig grunnlag. NSF's opphavsrettslige argumentasjon har ikke grunnlag i tariffavtalen.
- (33) Den naturlige inngangen til tolkningen av overenskomsten punkt 2.1.7.2 er at avtalen regulerer arbeidsforhold. Det er dermed arbeidsgiverregelen og ikke åndsverkslovens generelle regulering som kommer til anvendelse for tariffavtalens

opphavsrettslige reguleringer. Arbeidsgiverregelen kan fravikes ved avtale, men punkt 2.1.7.2 begrenser ikke den ulovfestede arbeidsgiverregelen.

- (34) Ansettelse som skuespiller innebærer plikt til å utføre de skuespilleroppgavene som teateret bestemmer, jf. Teateroverenskomsten punkt 2.1.7.1. Begrensninger som forutsetter frivillighet er regulert i bestemmelsens tredje, femte, sjette og syvende ledd. Stemmeopptak inngår i skuespillernes arbeidsplikt. Det er NSF også enig i. Det kan ikke være slik at oppgaver som er omfattet av arbeidsplikten også forutsetter samtykke fra arbeidstaker.
- (35) Teateroverenskomsten punkt 2.1.7.2 må forstås etter sin ordlyd. Bestemmelsen gjelder ikke opptak som virkemiddel i en forestilling som vises «her og nå», i en teatersal eller annet spillested. Bruken av begrepet «forestilling» i bestemmelsen underbygger at den gjelder helheten. En del av en forestilling er en tidsmessig avgrenset del av helheten. Del av forestillingen betyr ikke de enkelte elementene, for eksempel stemmeopptak, som inngår i en forestilling. Bestemmelsene i punkt 2.1.7 i sin helhet bærer preg av konkret regulering og ikke generelle utgangspunkter. Hvis meningen var å gjengi åndsverkslovens utgangspunkt om utøvende kunstners rett til å råde over fremføringen av sine verk, måtte det kommet til uttrykk. NSF hadde et bevisst forhold til betydningen av opphavsretten og hadde dermed et særlig ansvar for å utforme en klar ordlyd i tråd med sitt syn.
- (36) Overenskomstens regulering av opphavsrett er begrenset til sekundær utnyttelse av en forestilling, det vil si opptak av hele eller deler av en forestilling for fremføring på andre plattformer. For slik fremføring er det enighet om at skuespillernes samtykke er nødvendig. Begrensningene i punkt 2.1.7.2 andre og tredje ledd understreker at det kun er sekundær utnyttelse som reguleres i første ledd.
- (37) Overenskomsten har hatt tilnærmet samme regulering siden 1994, og har også en forhistorie før det. Enkelte initiativ i etterkant av at bestemmelsen kom inn i overenskomsten underbygger at den omhandler opptak av forestilling, og ikke opptak som skal brukes som virkemiddel i en forestilling.
- (38) Det er ingen praksis mellom de overordnede tariffpartene i Teateroverenskomsten som kan kaste lys over tariff forståelsen. Det er imidlertid praksis ved en rekke teatre med bruk av stemmeopptak som virkemiddel i forestillinger. Forliket i «Den glemte forbrytelsen» er ikke relevant for tolkningen. Saken gjaldt en helt annen form for

forestilling enn «Frida». I tillegg tok de sentrale partene forliket til etterretning, uten at man i den sentrale tvisteprotokollen uttalte seg om tariff forståelsen.

- (39) Det er nedlagt slik påstand:

«De saksøkte frifinnes.»

- (40) **Arbeidsrettens merknader**

- (41) Spørsmålet i saken er om opptak og bruk av stemmeopptak som ble gjort i tilknytning til forestillingen «Frida» krever samtykke fra den enkelte skuespiller i henhold til Teateroverenskomsten punkt 2.1.7.2. Utgangspunktet for vurderingen må tas i overenskomsten punkt 2.1.7.2 første ledd som lyder:

«Opptak og fremføring av forestilling eller deler av denne gjennom fjernsyn, film, videogram eller annen form for produksjon eller distribusjon, kan bare skje med den enkelte skuespillers samtykke.»

- (42) Overenskomsten punkt 2.1.7.2 regulerer og har en side til skuespillernes opphavsrett. Kravet til samtykke gir utvilsomt medbestemmelse for skuespillerne når det gjelder sekundær bruk av egne prestasjoner. Spørsmålet for Arbeidsretten er hvilke reguleringer som følger av Teateroverenskomsten punkt 2.1.7.1 og 2.1.7.2.
- (43) Saksøker har særlig vist til de opphavsrettslige reglene om skapende og utøvende kunstners rettigheter. I den grad de oppstiller skranker for tariffavtalereguleringen, må de trekkes inn i avgjørelsen av saken. I den utstrekning de opphavsrettslige reglene kan utfylle eller være en bakgrunn for tariffavtalen, vil det bero på tariffavtalen selv i hvilken utstrekning slike regler vil være relevante for avgjørelsen.
- (44) Før retten går nærmere inn på tariffreguleringen, er det hensiktsmessig å peke på et grunnleggende arbeidsrettslig og opphavsrettslig utgangspunkt. Skapende og utøvende kunstners opphavsrett gjelder også i arbeidsforhold. For arbeidsforhold er det imidlertid utviklet en ulovfestet regel om overdragelse av opphavsrettigheter fra arbeidstaker til arbeidsgiver, den såkalte arbeidsgiverregelen. Dette er en utfyllende regel som legges til grunn dersom det ikke foreligger avtale om noe annet. I forarbeidene til åndsverksloven av 2018, Prop. 104 L (2016–2017) Lov om opphavsrett til åndsverk mv. beskrives gjeldende rett slik i punkt 6.8.1 på side 251 og 252:

«Utgangspunktet etter norsk rett er at opphavsretten oppstår hos opphavsmannen, dvs. den fysiske personen som skaper verket, jf. åndsverkloven § 1 første ledd. Dette gjelder også når

verket skapes i arbeidsforhold. Skal opphavsretten utnyttes av en juridisk person, for eksempel en arbeidsgiver, forutsetter dette en overgang av rettighetene. Selv om et slikt utgangspunkt i arbeidsforhold kan sies å komme i konflikt med arbeidsrettslige grunnsetninger om arbeidsgiverens styringsrett og arbeidsgiverens rett til å råde over arbeidsresultatet, vil arbeidsgiveren i praksis i stor utstrekning ha rett til å råde over det som er skapt.

...

Det gjeldende ulovfestede prinsipp i norsk rett går ut på at opphavsrett til verk skapt i arbeidsforhold, i mangel av annen avtale, anses overgått til arbeidsgiveren i den utstrekning det er nødvendig for at arbeidsforholdet skal nå sitt formål, og det dessuten er omfattet av arbeidstakerens oppgaver i arbeidsforholdet å skape slike verk, jf. Ot.prp.nr.84 (1991–1992) s. 21. Det er altså akseptert at det skjer en overgang av opphavsrettslige beføyelser til arbeidsgiver selv om det ikke foreligger en uttrykkelig avtale om dette. Arbeidsgiveren erverver opphavsretten så langt det er nødvendig eller rimelig for at arbeidsavtalen skal nå sitt formål, eller så langt det er nødvendig av hensyn til arbeidsgiverens normale virksomhet, jf. NOU 1985:6 s.16.»

- (45) Hovedregelen er at arbeidsgiver gjennom arbeidsavtalen overtar opphavsrettigheter skapt i et arbeidsforhold, hvis ikke annet er avtalt. Arbeidsplikten gir derfor et utgangspunkt om rettighetsovergang.
- (46) Teateroverenskomsten punkt 2.1.7.1 har regler om hva som omfattes av skuespillernes arbeidsplikt, og første ledd lyder:

«Skuespilleren plikter å motta, innstudere og etter beste evne utføre de skuespilleroppgaver som teatret bestemmer.»
- (47) Vitneforklaringene har gitt en rekke eksempler på forestillinger der opptak av skuespillerstemmer har inngått i eller vært et virkemiddel i teaterforestillinger. Arbeidsretten legger til grunn at opptak av skuespillerstemmer er et mye brukt virkemiddel i forestillinger, for eksempel som fortellerstemmer, telefonstemmer mv., og at det har vært det i lang tid. Partene er ikke uenige om at det å gjøre slike opptak er en del av skuespilleroppgavene etter punkt 2.1.7.1.
- (48) Problemstillingen for Arbeidsretten er på denne bakgrunn om opptak og bruk av stemmeopptak i forestillingen «Frida» likevel krever samtykke etter punkt 2.1.7.2.
- (49) Ordlyden peker klart mot at kjernen i bestemmelsen er sekundær benyttelse, det vil si spredning av opptak av skuespillerprestasjoner utover fremvisning i teatersalen eller annet spillested. Formuleringen «fjernsyn, film, videogram eller annen form for produksjon eller distribusjon» tyder på at det først og fremst var en eller annen form for kringkasting eller film man hadde i tankene da bestemmelsen kom. Vitneforklaringene om tilblivelsen av bestemmelsen støtter opp om denne forståelsen.

- (50) Bestemmelsen gjelder «opptak og fremføring av forestilling eller deler av denne». NSF har anført at en forestilling er lik alle de enkeltelementer som inngår og at opptak og bruk av stemmeopptak utgjør en del av en slik forestilling. Etter Arbeidsrettens vurdering er det mest naturlig å forstå formuleringen «forestilling eller deler av denne» slik at en forestilling er helheten av alle kunstneriske bidrag som inngår, og del av forestilling som en tidsmessig avgrenset del av denne helheten.
- (51) Det er ingenting i tariffhistorien eller i annen dokumentasjon som peker mot at bestemmelsen var ment å skulle ha generell anvendelse utover det som følger av ordlyden. Ordlyden er i det vesentlig den samme som den var da den kom inn i overenskomsten i 1994–95. Slik Arbeidsretten har fått det beskrevet, ble overenskomsten forhandlet frem direkte mellom daværende forbundsleder i NSF og direktør i De norske teatres forening. Det er lite dokumentasjon om tilblivelsen av punkt 2.1.7.2. Ifølge vitneforklaring fra daværende forbundsleder i NSF hadde bestemmelsen om skuespillernes rettigheter til sine prestasjoner sitt utgangspunkt i åndsverkslovgivningen, og da avtalen ble inngått var det først og fremst opptak av forestillinger for visninger i NRK og senere kommersielle fjernsynsaktører man hadde i tankene. Dette bakteppet for tariffreguleringen taler mot å tolke begrepet forestilling utvidende slik at også enkeltelementer brukt i en forestilling er omfattet av samtykkekravet.
- (52) Som omtalt tidligere, er det i forklaringer for retten beskrevet en omfattende og langvarig praksis med opptak av skuespillerstemmer som virkemiddel i teaterforestillinger. Det er ikke lagt frem eksempler på konkrete samtykker eller avtaler om særskilt vederlag for denne bruken. NSF anfører at dette bunner i at bestemmelsen har fungert etter hensikten og at det har vært gitt stilltiende samtykker. Det har likevel formodningen mot seg at det ikke skulle foreligge noe skriftlig dokumentasjon om disse spørsmålene i den lange perioden avtalebestemmelsen har vært del av Teateroverenskomsten, samtidig som stemmeopptak har vært benyttet i stor grad i hele eller deler av perioden. Frem til 2023 har det heller ikke vært protokollert diskusjoner og spørsmål mellom de lokale eller sentrale avtalepartene om punkt 2.1.7.2 før problemstillingen ble reist ved Hålogaland Teater.

- (53) I forestillingen «Frida» er det gjort opptak av skuespillerstemmer som brukes i fremføringen i teatersalen som et virkemiddel inn i forestillingen. Forestillingen ble laget i samarbeid mellom Hålogaland Teater og KATMA, og det er kun Hålogaland Teater og KATMA som gjorde bruk av opptakene. KATMA spilte noen av forestillingene i spilleperioden på Hålogaland Teater, på turné og under Hedda-dagene i 2025. Partene er uenige om hvilken posisjon KATMA hadde i forestillingen. NSF har gjort gjeldende at KATMA må anses som en tredjepart i denne sammenhengen. Slik Arbeidsretten ser det er det ikke opplysninger i saken, for eksempel knyttet til vederlag mv., som tilsier at det er naturlig å se bruken av stemmeopptakene på turnéforestillingene og på Hedda-dagene som en sekundær bruk som dekkes av punkt 2.1.7.2.
- (54) NSF har anført at «Frida» rettslig sett er tilnærmet identisk med «Den glemte forbrytelsen». Slik det er blitt forklart for retten var forestillingen «Den glemte forbrytelsen» en vesentlig annen produksjon enn «Frida». Det var en lydforestilling hvor stemmeopptakene ble brukt utenfor teatersalen og formidlet via en app som publikum betalte for og som var åpen for gjenbruk for dem som hadde tilgang. Retten har ikke foranledning til å uttale seg om denne typen bruk er omfattet av kravet til samtykke, men forestillingen hadde i alle fall en viss likhet med sekundær bruk, som er omfattet av punkt 2.1.7.2. Uansett tok ikke de sentrale parter stilling til om forestillingen faktisk var omfattet av kravet til samtykke i bestemmelsen.
- (55) På denne bakgrunn er det klart at overenskomsten punkt 2.1.7.2 ikke kan forstås slik at det gjaldt et tariffrettslig krav til samtykke for opptak og tilgjengeliggjøring av skuespillernes prestasjoner som ble gjort i forbindelse med produksjonen «Frida». Spekter og Hålogaland Teater må dermed frifinnes.
- (56) Dommen er enstemmig.

Slutning

De saksøkte frifinnes.